

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH.

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. VÁCL. NÁM. 28. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 K I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 K.

ROČNÍK VI.

V PRAZE, V LEDNU 1925.

ČÍSLO 8.

Dr. TOGNER:

Návrh na obnovu čl. IX. zák. ze dne 1. dubna 1921 č. 161 s. z. a n.

V sedmém roce trvání naší republiky dožíváme se čtvrtého uspořádání otázky projednávání pozůstalostí, otázka, která byla pro náš stav ožehavou již za starého Rakouska a neztratila na své ožehavosti ani v naší mladé republice.

Napřed převzala naše republika stav, jaký byl za Rakouska; čl. IX. zákona z 1. IV. 1921 č. 161 sb. bylo projednávání pozůstalostí přiděleno obligatorně notářům, zákonem ze dne 2. VI. 1923 č. 123 sb. byl s platností od 1. ledna 1924 zaveden status quo ante, a nyní jedná se o prodloužení platnosti tohoto posledního zákona na dva roky.

Sdílí toto odvětví zákonodárství osud všeho zákonodárství v dobách velkých převratů, jimž německý právník Savigny upírá schopnost zákonodárskou, a oživuje staré heslo bývalého rakouského ministerského předsedy Taafeho: »Fretujeme se dále«, aby snad dospělo podle úmyslů různých činitelů k podobným koncům jako staré, zpuchřelé Rakousko: k zrušení projednávání pozůstalostí vůbec.

Starý a spravedlivý požadavek stavu notářského, by projednávání pozůstalostí bylo obligatorně přiděleno notářům byl prezíráván za starého Rakouska, které se netajilo tím, že chce své obyvatelstvo udržovati v závislosti a poručníkování úřadů a že nechce stavů neodvislých, finančně zabezpečených, a je prezíráván i za republiky, která si vetkla ve svůj prapor hrdé heslo: Spravedlnost všem stavům!

Veškeré výtky, které se proti přidělu projednávání pozůstalostí notářům uvádějí jsou liché a bezpodstatné a na druhé straně prezírají neb odbývají se důvody, které pro toto přidělení mluví:

Notáři nevěnovali projednávání pozůstalostí náležitě péče a projednávání pozůstalostí neodpovídalo požadavkům na ně kladeným.

Jak bychom my posuzovali různá ta projednávání pozůstalostí soudy, zvláště pomocnými, nekvalifikovanými silami! Každý známe jistě dosti případů z praxe, jak vypadají různá ta projednávání, která se náhodou nehodí do Prokrustova lože tištěného formuláře.

A jak mohli notáři v poměrně krátké době obligatorního přidělování projednávání pozůstalostí úplně vyho-

věti na ně kladeným požadavkům? Zákon z 1. IV. 1921 byl provisorním a nemohl proto notář přizpůsobiti svoji kancelář těmto zvýšeným požadavkům přibráním nových sil, které by musel za krátkou dobu propustiti, čímž by uvalil na sebe výtku protisociálního jednání, která se dnes tak lehce rozdává.

A tak mnohému notáři se vedlo při zavedení zákona z 1. dubna 1921 jako soudci přeloženému z nějakého klidného Dvorce neb Hrotovic do rušné Mor. Ostravy, ano hůře, poněvadž se nemohl jako soudce poraditi se svými kolegy a neměl zapracovaného personálu.

Vždyť vykazoval před touto reformou tak mnohý notář celkem ročně čtyry projednané pozůstalosti, více jich nedostal. A tu se měl na ráz do spleťtí často agendy pozůstalostní zapracovati! A že zůstaly některé pozůstalosti delší dobu nedokončeny — máme také řadu nedokončených sporů a za poměrů poválečných, při stoupaícím vystěhovalectví v mnohých krajích to jinak prostě není možné. Tu čekáte, až bude ten neb onen dědic prohlášen za mrtvého, tam opět až Vám pošle plnou moc z Ameriky, onde, jaký osud stihne válečné půjčky, kdy bude konečně vyměřena dávka z majetku neb z přírůstků hodnoty, různé daně, jinde, kdy se Vám dostane zprávy o příplatecích od úřadu pro péči o válečné poškozence atd.

A jistě, že bychom my notáři mohli uvéstí případy, kdy se leckterá pozůstalost vlekla několik roků u soudu a pak byla odevzdána notáři, by ji ukončil.

Vůbec zdá se, že dozorcí orgány justiční správy neřídí se slovy písma svatého, neboť mají větší radost nad jedním nespravedlivým notářem, který pokárání zasluhuje, než nad 99 spravedlivými, kteří pokárání nezasluhují. A to, čemu se u jiných stavů říká nesprávný názor právní, subsumuje se u stavu notářského pod onen verš známého německého pořekadla, které dělí právníky, podle jich schopnosti, o notářích praví: »není-li jasným rozumem obdařen, stane se notářem«.

Ono měřítko, které se kdysi na stav notářský kladlo a podle kterého byl v počátcích působnosti notářského řádu z roku 1871 posuzován, odmítáme u vědomí zdatnosti příslušníků našeho stavu, který vykazuje síly právnícky velmi zdatné a vyspělé; a svědomitost, sběhlost ve všech příslušných oborech právních, a spolehlivost našemu stavu upíratí může jen slepý, zapřísáhlý odpůrce!

Chyby, kterých se jednotlivci dopouštějí, nelze prisuzovati celému stavu, a za chyby jednotlivce nesmí trpěti celý stav, zrovna tak, jako nikomu nenapadne

proto, že ten neb onen soud vynese nesprávný rozsudek, mluví o nedostatečném stavu soudcovského. Při poměrně malém počtu příslušníků stavu notářského lehce se generalisuje a proto plyne pro nás všechny vážné napomenutí, projednávatí pozůstalosti s největší obezřetností, pilí, svědomitostí a rychlostí a naším samosprávným institucím — komorám — bdíti nad tímto požadavkem a liknavé členy stavu poháněti k zodpovědnosti.

Nelze přezíratí, že mnoho soudů se stavem podle zákona ze dne 1. IV. 1921 bylo spokojeno a že nespokojenost mnohých soudů vyplývala často z osobních poháněk.

Druhá výtka: Projednání pozůstalosti soudem je bezplatné, notáři se musí za to platit. Ve skutečnosti není ani to první, ani to druhé úplnou pravdou. Chci-li si dát ušít šaty neb opravit dům, nečekám za dnešní hospodářské soustavy, že mně to někdo zaplatí. Vždyť projednání pozůstalosti to jest uspořádání majetkových poměrů následkem úmrtí člena rodiny, jest tak soukromá věc dotyčných účastníků jako ku příkladu stavba domu.

Projednání pozůstalosti soudem jest bezplatné pro dotyčné dědice, není ale bezplatné absolutně, nýbrž útraty jeho zaplatí vyšší celek, stát, a tak dostává se často daru lidem velmi majetným na úkor všeho poplatnictva, což se rozhodně nesrovnává se zásadami pravé demokracie.

Na to placení konečně nenařikají ty široké vrstvy lidu, které nesou břímě a horko dne, ale hlavně ony vrstvy, které jsou zvyklé od státu bráti, ač samy nerady dávají.

A přece vidíme často, že při tak mnohé pozůstalosti dědí lékař, farář, hrobař, zvonář, stolař a, jak se ty poslední věci člověka jmenují, ano i ten malý ministrant a kalkant, a jen ten notář, na nějž se všude ukazuje, vychází na prázdno.

A tím, že tomu neb onomu jednou v životě se ušetří 20—130 Kč, nemylme se, tím se zajisté nepomůže nikomu.

Má-li se zjednat úleva poplatnictvu, musely by se volit docela jiné cesty: omezení bezpracných důchodů a příjmů, odstranění zbytečné a drahé reprezentace, zmenšení vlivu stranické legitimace, restríkcce ministerstev a zahraničních úřadů (vyslanectví a konsulátů).

Obligatorním přidělováním projednávání pozůstalosti notářům, da' a by se zajisté ušetřiti jedna síla kancelářská a polovina síly soudcovské u každého okresního soudu, čímž by se síly tyto uvolnily pro jinou agendu a tak zmírnily tísnivý nedostatek sil soudcovských i pomocných u soudů.

V době, kdy se vážně mluví a jedná o snížení počtu státních zaměstnanců, poněvadž náš rozpočet dnešní počet úředníků nesnese, zasluhuje i tento moment povšimnutí.

Notář pak musí se dělití o příjem z projednávání pozůstalosti se svými zaměstnanci a se státem, který tuto činnost notáře důkladně zdaňuje.

A konečně jest tarif za projednávání pozůstalosti tak vyměřen, že zvláště v horských, chudých okresích kryje často jen režii, a omezením tarifu na nejvyšší obnos byla na prospěch vrstev majetných vzata notářům možnost, tento úbytek hraditi zvýšeným příjmem za projednání velkých pozůstalostí. Položka za projednání pozůstalosti jest při porovnání s účty za různé výkony při pohřbu a po pohřbu vždy poměrně z nejmenších a jediná, která podléhá soudnímu ustanovení a tedy vždy podle zásluhy upravena býti může.

I z této výtky plyne pro všechny příslušníky našeho stavu vážné napomenutí: »Officium notarium est officium nobile!« A to officium nobile, při kterém beneficium zavazuje nás všechny k tomu, že nesmíme nikdy svoji činnost provozovati toliko s hlediska výdělečného.

Že by snad justiční správa přidělením projednávání pozůstalosti soudům chtěla umožniti komisiální řízení tak zjednatí nápravu dnešních hrozivě tísnivých platových poměrů soudců, prostě nevěřím, nevrátíme se do doby předbřeznových sportlů, a pomohlo by se tím, může-li se o pomoci vůbec mluvíti, jednomu, což by vzbudivo nelibost druhých.

Tímto způsobem nelze platové poměry soudců upravití. Jistě, že my notáři, přejeme soudcům z plna srdce nejdokonalejší úpravu jejich platů, isouce si vědomí, že to staré iustitia est fundamentum regnorum platí ve zvýšené míře pro svobodnou, demokratickou republiku.

President, parlament a politické strany jsou pomíjející — vyjímám ovšem osobu presidenta zakladatele, který jest zajisté nejlepším tmelem naší mladé republiky a jest to zajisté neivroucnější přání nás všech, by jemu jako zkušenému lodivodu dopřáno bylo až do nejzazších mezí lidské možnosti řídití lodičku našeho státu v rozbouřených vlnách dneška a zítřka a dopravití ji bezpečně přes všechna úskalí k slunným břehům pravé lidské svobody a lidem dosažitelného štěstí — to co udržuje státní správu a stát, jest a zůstane bezvadné soudcovství a důvěra v něj.

A náš stav soudcovský ukázal se této důvěře jak za doby válečné tak i za doby popřevratové hodný, funguje bezvadně a přispěl tak nemálo k utužení a uklidnění poměrů a proto je podle slov bible hoden své mzdy a to platu takového, aby se svému vznešenému, zodpovědnému a obtížnému úkolu s celou silou věnovati mohl a nebyl tížen starostmi o denní potřeby své a své rodiny.

Pro projednávání pozůstalosti notáři mluví pak tyto další důvody:

Notář je povolán, by osvědčoval různá prohlášení a celé projednávání pozůstalosti není v podstatě přece ničím jiným než osvědčováním.

Znalost poměrů v okrese, namnoze i poměrů rodinných, znalost zákonných, hlavně i poplatkových předpisů určují notáře k tomuto úkolu.

Projednání pozůstalosti i té sebe menší není pro notáře suchým úředním aktem, jehož by se chtěl co nejlépeji zhostiti, jemu jest a musí býti projednání každé pozůstalosti vážným úkolem, od jehož dobrého rozřešení závisí jeho vážnost u soudu a obyvatelstva, i jeho hospodářská posice, jehož chyby hlásí jeho neschopnost soudu i obyvatelstvu a ohrožují jeho hospodářskou posici.

Ví, že dojde-li ke sporu mezi dědici, že v něm nebude rozhodovati, nemusí se proto zdržovati každého zasahování do sporných otázek jako soudce zvláště na malém okrese.

Prejednávání pozůstalosti jest uměním tak jako správné řešení sporů, které vyžaduje odborné studium, praxi a živý zájem pro potřeby lidu.

Co řemeslného na projednávání pozůstalosti je, dá se tak, jako to, co řemeslného je při soudcovství, odkoukati a naučiti i laiku. Ale v podstatu, účelnost, laik proniknouti nemůže.

Proto musíme co nejdůrazněji odmítati svěřování projednávání tak zvaných menších pozůstalostí nepravnickým silám pomocným!

Toto znamená znehodnocování práce vyžadující od-

borného vzdělání na straně jedné a odpírání právní pomoci, po případě kvalifikované práce vrstvám sociálně slabším na straně druhé, což opět neshoduje se se zásadami demokracie; neboť v demokracii musí platiti stejné právo pro všechny.

Vidím v tom skrytý útok na inteligenci, která jest v době popřevratové přezírána sociálně i právně, a to nezaslouženě. Nadšeně vstoupila inteligence do služeb republiky, jest mozkiem a srdcem správy státu, bez ní se správa státu neobejde, svými vědomostmi, pílí, vytrvalostí a beznáročností může býti vzorem všem vrstvám v plnění povinností vůči státu.

Nikdy nebyla inteligence česká něčím cizím v kmenu národa, byla a jest krví z krve jeho, koření celou svou bytostí v lidu, z něhož vyšla, a má proto plné právo na trochu slunka a hrst zlatých klasů v republice.

A stejně musíme varovati před zamýšleným odstraněním projednávání pozůstalostí vůbec.

Takový počin znamenal by pro stát ztrátu dědických poplatků, hlavně při pozůstalostech pozůstávajících z věcí movitých a nebývají to ty nejmenší, vedl by brzy k chaosu v pozemkových knihách, této vzorné instituci, k nepřehledným a nesčíslným sporům.

Víme všichni z praxe, že jediný prostředek pro urovnání majetkových poměrů mezi dědici bývá často: autorita žijícího otce neb matky, a tato autorita by často scházela neb byla by bezmocná, kdyby se uspořádání těchto majetkových poměrů dělo při vypuknutí sporu mezi dědici, což by se stávalo, pak-li by projednání pozůstalosti ponecháno bylo na vůli stran.

Nehodí se vše cizí pro naši republiku a nemusíme mít ve všem primát.

Od našich požadavků: Za obligatorní přiděl projednávání pozůstalostí notářům neustoupíme a budeme se splnění tohoto požadavku stále a stále domáhati.

Ven z tichých kanceláří na kolbiště veřejného života, jak toho žádá doba, v politických stranách musíme uplatňovat svůj vliv i své požadavky!

Nemáme přátel, jediné co nás sílí, je důvěra obyvatelstva ve stav notářský, a víra a přesvědčení naše, že stav náš je nutný a nepostradatelný v organizaci justiční správy stejně jako stav soudcovský a advokátní a že proto vysoko třímat musíme prapor stavovské cti, založené na poctivě, věrně, pilně a svědomitě práci.

Končím malou vzpomínkou:

Když jsem byl v soudní praxi a chystal jsem se přestoupiti k notářství, pravil mně tehdejší můj šef, nyní prezident krajského soudu na Moravě:

»Dobrý notář je požeňmáním pro svůj okres.«

Budme všichni dobrými notáři a vychovejme svůj dorost, naši budoucnost v dobré notáře!

Tak zabezpečíme nejlépe svoji budoucnost a potlačíme výtky proti nám.

Konstatuji v dorozumění s kolegou drem Františkem Kotěrou, notářem v Kroměříži, že týž na můj podnět vypracoval memorandum týkající se obligatorního přidělování projednávání pozůstalostí notářům, že memorandum toto předloženo bylo ministerstvu spravedlnosti a že jsem z memoranda tohoto v tomto svém referátě použil některých myšlenek.

Návrh na úpravu notářských sazeb

přednesený v mimořádné valné hromadě Spolku notářů československých, konané dne 7. prosince 1924.

Nařízením vlády ze dne 30. ledna 1920 č. 69 sb. zák. a nař. zavedena byla konečně úprava notářských poplatků.

Byl to akt spravedlnosti vůči stavu, který po celou válku i po válce musel se spokojiti se sazbami, zavedenými v roce 1855 a 1871, zvýšenými o pouhých 20%.

Stav notářský uvítal s povděkem tento čin.

Jeho uspokojení bylo však záhy kaleno nesprávným výkladem nové sazby se strany soudů.

Nesprávnost tu uznalo i ministerstvo spravedlnosti a proto výnosem ze dne 25. dubna 1920 č. 31.177 věst. č. 11. a ze dne 17. července 1921 vydalo autentické vysvětlení, jak dlužno ustanovení sazby vykládati.

Výkladu toho nebylo však soudy dbáno.

Výnosem ze dne 14. ledna 1921 č. 752 vyzvalo ministerstvo spravedlnosti notářské komory, aby působily na své příslušníky, by zvýšily svým zaměstnancům platy a projevílo ochotu podniknouti všechny potřebné kroky, jež budou mu ve směru tom navrženy, slibujíc zvýšiti tarif notářský jako již před tím zvýšilo sazbu advokátní.

Uposlechli jsme ihned této výzvy a spoiéhajíce na daný slib, zvýšili jsme podstatně platy svých zaměstnanců.

Vypracovali jsme na to sami novou sazbu notářskou a předložili ji ministerstvu spravedlnosti. Nová sazba neznamenalala zvýšení položek, nýbrž takovou jejich úpravu, aby odňata byla soudům možnost pochybovati o tom, co a jak mají prisuzovati, ano sami jsme navrhovali slevu v tom smyslu, že jsme se nabízeli projednávati pozůstalosti do 1000 Kč zdarma.

Sazba ta byla v ministerstvu prodiskutována a její správnost uznána.

Vzdor tomu vydána nařízením vlády ze dne 11. května 1923 č. 102 nová sazba notářská pod heslem zlevňovací akce, která však započala a skončila pouze u stavu advokátního a notářského.

Nová sazba těžce dolehla na notáře zejména ve větších městech a to tím, že vláda vrátila se opět k zásadě maximálních hranic.

Uzákonění maximálních hranic jest nesociální, neboť jest jen na prospěch tříd velice zámožných, které, ač mají značné způsobilosti platební, jsou na roveň postaveny třídám méně majetným.

Není zajisté spravedlivě, aby na př. ten, kdo kupuje realitu za 10.000.000 Kč. — neb zanechal po své smrti majetek mnoha milionový, podléhal témuž poplatku listinnému (3000 Kč), neb projednacímu (2500 Kč)) jako ten, kdo koupí realitu za 600.000 Kč — neb zanechá jmění 500.000 Kč.

Zásada maximálních hranic není též nikde v praktickém životě provedena nežli u advokátů a notářů.

Tak lékař má právo čítati podle majetku pacientova, architekt a stavitel podle nákladu na stavbu, zeměměřič podle ceny pozemku ano i ten sprostředkovatel, nemající po většině žádného vzdělání, požaduje na 2—3% provisi od kupce i prodávajícího z kupní ceny beze všeho obmezení.

Jest to důstojno stavu akademicky vzdělaného, jenž teprve po dlouhém studiu a ještě delší přípravě (nyní nejméně 12ti leté) praxi dochází samostatného výdělko-